

КРИТИЧНА ОЦІНКА СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

М. М. Вакулич, к. е. н., доцент, докторант ННІ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» Українського державного університету науки і технологій, vakulich_maria@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0001-6153-3554>

Методологія дослідження. Застосування методу абстракції дозволило виділити характеристики концептуальних засад управління інвестиційним кліматом економічної системи України, що дозволило спростити комплексний аналіз спектру інвестиційної активності регіонів держави. Інтеграція традиційних і сучасних підходів до оцінювання стану інвестиційного клімату економіки держави зумовила необхідність проведення комплексної оцінки обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у розрізі регіонів України. Методи класифікації за принципами загального та особливого аналізу та методи прогнозування, у комбінації з порівняльним і абстрактно-логічним аналізом, дозволили сформулювати результати комплексного аналізу зміни залишків обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України у розрізі регіонів за період 2022–2024 років, акцентуючи увагу на найбільш пріоритетних проєктах у сфері інвестиційного забезпечення.

Результати. У дослідженні проведено аналіз значень індексу інвестиційної привабливості регіонів України, аналіз обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у розрізі регіонів України, аналіз найбільш пріоритетних інвестиційних проєктів в регіонах України за обсягом залучення інвестиційного капіталу. Отримані результати відтворюють пріоритетні постулати для формування комплексу заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та формування сприятливого стану інвестиційного клімату регіонів України. Означені заходи є стратегічними орієнтирами як на макроекономічному рівні щодо ревіталізації національної економічної системи, так і на рівні регіонів щодо забезпечення прогресивної новатики інвестиційної активності.

Новизна. Наукова новизна полягає в комплексному підході до оцінювання стану інвестиційного клімату економічної системи України із врахуванням архітектури її формування на регіональному рівні. Запропоновано напрями розробки комплексної стратегії забезпечення інвестиційного розвитку регіонів України в умовах активних бойових дій.

Практична значущість. Результати дослідження мають практичне значення для вітчизняних та закордонних інвесторів, бізнес-аналітиків, підприємців. Регіональні аспекти концепції управління інвестиційним кліматом в Україні відтворюють стратегічні орієнтири забезпечення її прогресивного трансформаційного розвитку та сприяють формуванню високого рівня інвестиційної привабливості на світовій арені крізь призму міжнародних рейтингових агентств.

Ключові слова: інвестування, стратегія, оцінка, аналіз, національна економіка, регіон, пріоритет, концепція.

Постановка проблеми. В умовах де-стабілізації економічного середовища в Україні та непередбачуваності можливостей розвитку її економічної й енергетичної сфер, необхідним є комплексний аналіз різноспрямованих явищ і процесів у наявних варіантах їх глобального або регіонального прояву.

Адже відповідні трансформаційні перетворення набувають загальносвітового значення та є каталізатором структурних та інституційних зрушень. Проблематика політики макроекономічної стабільності сучасної держави, у тому числі й України, що знаходиться у стані активних бойових дій, – це

чітко окреслений курс економічних досліджень. При цьому, висока адаптивність і динаміка системи стратегічного управління економічних систем держав світу стимулює невідпинне оновлення базових положень теорії економічного зростання. Відтак, питання проведення комплексного дослідження концепції управління інвестиційним кліматом в економіці України набуває пріоритетного значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Адженда управління інвестиційним кліматом економічної системи на макроекономічному рівні формує постулати комплексної оцінки стану інвестиційного забезпечення регіонів держави. Вивченню проблематики аналізу концептуальних засад формування сприятливого інвестиційного клімату на рівні регіонів присвячені роботи багатьох вчених, зокрема: Волос М. В. [1], Гарбуз М. О. [1], Соколов А. В. [1], Солодкий І. С. [1], Якубець М. Р. [1], Мошляк І. О. [2], Терендій А. Б. [3], Штепенко К. П. [4], Забураєва О. Ю. [4], Гуцан Т. О. [5], Мельникова О. О. [5], Нікольчук Ю. М. [7], Конакова К. М. [8], Шуплат О. М. [10] та багатьох інших.

Незважаючи на велику кількість досліджень означеного питання, необхідним є комплексне дослідження як теоретико-методологічного забезпечення оцінки стану інвестиційного клімату регіонів держави, так і визначення практичної значущості ролі інвестиційного капіталу у формуванні стратегічних пріоритетів трансформаційних перетворень регіонів України.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у аналізі стану залучення інвестиційного капіталу в регіони України в умовах повномасштабного воєнного вторгнення та формування стратегічних орієнтирів забезпечення реалізації трансформаційних перетворень економічної системи держави у довгостроковій перспективі.

Дослідження спрямоване на виявлення комплексу заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та формування сприятливого стану інвестиційного клімату регіонів України.

Виклад основних результатів дослідження. Соціально-економічний розвиток регіонів України залежить від величини

вкладеного капіталу в нього, тобто вхідних інвестиційних потоків. Кожний регіон має свої особливості, які пов'язані з веденням бізнесу, пріоритетними напрямками розвитку, кліматично-природничими умовами, розвитком технологій тощо. Питанням забезпечення регіонів достатнім обсягом зовнішніх інвестицій присвячено роботи багатьох вчених. Наприклад, Торбич Б. В. визначає перешкоди залучення іноземного капіталу в економіку України на сучасному етапі та пропонує заходи підвищення ефективності іноземних інвестицій [1]; Городняк І. В. акцентує увагу на необхідності розробки інвестиційних проєктів і програм для підвищення конкурентоспроможності регіону, критично аналізує заходи промислово-інвестиційної політики [3]. Однак, актуальним залишається питання виявлення тенденцій надходження інвестицій у окремі регіони України та оцінки напрямів інвестування. Таким чином, при визначенні показників рейтингу інвестиційної привабливості регіонів розглядаються фактори, які є найважливішими при прийнятті інвестиційних рішень. Групування здійснюється за такими критеріями:

- рівень економічного розвитку регіону;
- ринкова та фінансова інфраструктура;
- розвиток людських ресурсів;
- діяльність органів місцевої влади у різних сферах ведення бізнесу.

Розрахунок показників рейтингу регіонів здійснюється на основі виключно офіційних даних Державної служби статистики України, Міністерства економіки та питань європейської інтеграції, Національного банку України, Національної комісії з питань фондового ринку та цінних паперів та інших. Розподіл іноземних інвестицій та інвестицій у основний капітал за регіонами вказує на посилення диспропорцій регіонального розвитку економіки України, адже значний обсяг інвестицій спрямований до відносно розвинених регіонів України. Значна розбіжність в абсолютних та відносних показниках регіонів, що характеризують інвестиційний клімат, впливає на рейтингову оцінку економічного та інвестиційного розвитку економіки України. Зокрема, прове-

дення оцінки стану інвестиційного клімату держави є можливим завдяки наступним науково-дослідним, інформаційним та громадським організаціям:

- Інститут розвитку менеджменту (IMD);
- Фонд «The Heritage Foundation»;
- журнал «The Wall Street Journal»;
- Європейська Бізнес-асоціація;
- журнал «Foreign Policy»;
- Громадська організація «Американський Фонд Миру»;
- Гамбурзький інститут світової економіки та багато інших.

Безумовно, пандемія COVID-19 та війна проти країни-агресора погіршують ведення інвестиційної діяльності в Україні, знижуючи пріоритетність та ускладнюючи провадження інвестиційних трансформаційних пріоритетів. Головною метою проведення аналізу та оцінки рівня інвестиційної привабливості регіонів України є диверсифікація ризиків, що пов'язані із інвестуванням капіталу на довгостроковій основі та впровадженням і реалізацією інвестиційних проєктів у регіонах. У зв'язку з цим, основ-

ним завданням потенційного закордонного або вітчизняного інвестора є вирішення питання про доцільність реалізації будь-якого інвестиційного проєкту в певному регіоні.

Проведення оцінки та відповідного прогнозування показників рівня інвестиційної привабливості регіонів держави здійснюється такими самими способами, що й на макроекономічному рівні. Тому, рейтингові позиції і відповідні економічні показники є не менш важливими, ніж при проведенні оцінки на макрорівні, а саме:

- детальний та покроковий моніторинг системи економічних показників та інтегральних оцінок;
- побудова та розширений аналіз системи економічних показників;
- прогнозування показників рівня інвестиційної привабливості регіонів держави;
- пошук шляхів активізації залучення інвестиційного капіталу з метою підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів держави.

Схема оцінки стану інвестиційної діяльності регіону наведена на рис. 1.

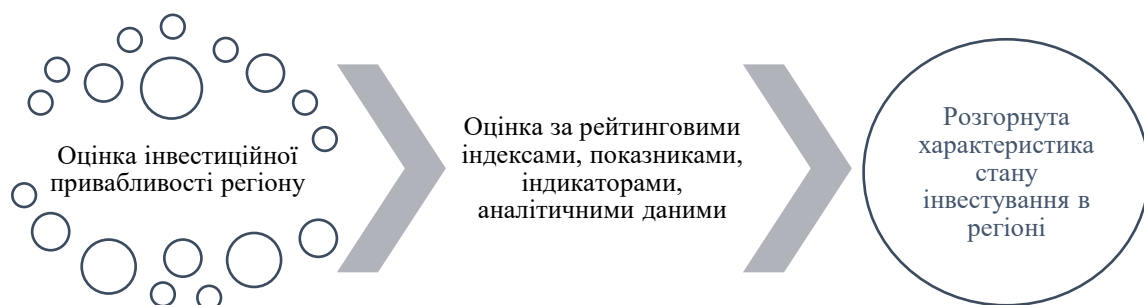

Рис. 1. Схема оцінки стану інвестиційної діяльності регіону за різноплановими рейтинговими оцінками (індексами, показниками, індикаторами, аналітичними даними)
Джерело: розробка автора

Відтак, відповідна схема ілюструє синергетичний ефект відповідних складових елементів, що відображає прогресивний спектр економічних перетворень у період постійної видозміни рейтингових оцінок стану інвестиційного клімату національної економічної системи, відтворення видозміни індексів стану забезпечення інвестиційних процесів держави в цілому та окремих її регіонів зокрема. Крім того, вирішальну роль у вирішенні питання прогнозування

економічних показників та інтегральних даних інвестиційної привабливості регіонів держави відіграє державна регіональна політика розвитку, що забезпечує повноцінне та раціональне використання регіонами власних та додатково залучених інвестиційних ресурсів у коротко- та довгостроковій перспективі.

Таким чином, аналізуючи наведену схему оцінки стану інвестиційної діяльності регіону за різноплановими рейтинговими

оцінками та відповідними критеріями бачимо три основні складові, а саме:

- оцінка інвестиційної привабливості регіону;
- оцінка за рейтинговими показниками, індикаторами, даними;
- розгорнута характеристика стану інвестування в регіоні.

Синергетичний ефект означених складових елементів оцінки стану інвестиційної діяльності регіону за різноплановими рей-

тинговими оцінками формує передумови для якісного управлінського рішення щодо доцільності інвестиційного забезпечення областей України, що є особливо актуальним у період повномасштабного воєнного вторгнення.

Оцінку індексу інвестиційної привабливості регіонів України здійснено із використанням методичного забезпечення, що запропоноване Л. Кирик, та представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз індексу інвестиційної привабливості регіонів України
у період 2021–2024 рр.

Назва регіону	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Вінницька	0,7721	0,7822	0,6745	0,5423
Волинська	0,6128	0,6207	0,5684	0,8567
Дніпропетровська	0,7983	0,8282	0,7568	0,9545
Житомирська	0,8425	0,8921	0,8546	0,7513
Закарпатська	0,6826	0,7425	0,6545	0,6452
Запорізька	0,8087	0,8782	0,7523	0,7256
Івано-Франківська	0,6198	0,6998	0,5656	0,5675
Київська	0,5889	0,6782	0,5455	0,5224
Кіровоградська	0,9331	0,9431	0,8745	0,7512
Львівська	0,3134	0,3431	0,2412	0,5468
Миколаївська	0,6384	0,6780	0,5426	0,5746
Одеська	0,8215	0,8715	0,8745	0,8745
Полтавська	0,6957	0,7131	0,5125	0,7515
Рівненська	0,6627	0,7325	0,5233	0,5235
Сумська	0,7558	0,8356	0,7522	0,7451
Тернопільська	0,6819	0,7711	0,5475	0,4584
Харківська	0,7725	0,8693	0,8421	0,7456
Херсонська	0,5261	0,6350	0,5456	0,5674
Хмельницька	0,6657	0,6702	0,5745	0,4125
Черкаська	0,7063	0,6901	0,5125	0,5745
Чернівецька	0,6424	0,7812	0,6741	0,5455
Чернігівська	0,6915	0,7102	0,7426	0,5466
м. Київ	0,9412	0,9865	0,8745	0,7745

Джерело: опрацьовано автором

На сьогоднішній день не існує єдиної методики щодо оцінки інвестиційної привабливості регіонів країни, яка б ґрунтувалася на оцінці економічних, соціальних, політичних, нормативно-правових та інших чинників впливу, тому для оцінки інвестиційної привабливості потрібно використовувати декілька методик у комплексі [10]. Крім того, більш широкий інтервал дослідження

прямих іноземних інвестицій свідчить про нестабільну динаміку у їх надходженні. При цьому, якщо аналізувати дані обсягу капітальних інвестицій у розрізі регіонів України у період з 2010 по 2022 роки, – то спостерігається суттєва територіальна диференціація та диспропорція у розділі обсягів інвестиційного капіталу. За даними табл. 1 видно, що в економіці України існують суттєві те-

риторіальні диференціації впродовж означеного періоду. Найбільша кількість капітальних інвестицій припадає на м. Київ, як столицю держави. Крім того, великий обсяг капітальних інвестицій припадає на Дніпропетровську та Харківську області, які характеризуються високим рівнем концентрації промислового виробництва.

Формування спектру основоположних аспектів забезпечення реалізації оцінки стану інвестиційного клімату економічної системи держави зумовлює необхідність відображення комплексної характеристики означеної проблематики. Ґрунтуючись на концептуальній основі формулювання рішень інноваційного характеру та відтворення основ забезпечення реалізації стратегії розвитку регіонального аспекту інвестиційної при-

вабливості, - необхідним є висвітлення спектру доцільності вкладання інвестиційного капіталу в реалізацію різноманітних проєктів та програм та оцінку реальності залучення додаткового капіталу в умовах повномасштабного воєнного вторгнення на територію України. Відтак, необхідним є комплексне обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного капіталу з метою формування пріоритетних основ забезпечення сталого економічного розвитку держави та формування високого рівня інвестиційного клімату її економічної системи.

Аналіз обсягу капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у розрізі регіонів України у 2023 році представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Обсяг капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у розрізі регіонів України у 2023 році, у % до загального обсягу у регіоні

Назва області	Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Промисловість	Будівництво	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	Операції з нерухомим майном	Освіта	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	Надання інших видів послуг
Луганська	31,9	28,8	8,0	3,8	5,9	4,0	1,2	5,6	0,1	0,2
Херсонська	16,7	31,5	17,6	8,5	8,8	3,4	0,4	6,0	к/с	0,1
Чернівецька	6,2	55,5	1,2	12,2	2,4	3,0	0,2	4,7	0,4	0,0
Миколаївська	7,8	68,7	2,5	1,0	0,6	3,5	0,1	4,6	0,8	к/с
Сумська	27,1	34,5	5,2	5,7	2,2	2,1	0,4	7,9	0,0	0,0
Донецька	3,0	43,0	26,9	2,8	4,4	2,4	0,9	5,4	0,0	0,1
Житомирська	4,9	41,6	1,1	6,2	3,0	0,6	0,8	6,5	0,0	0,0
Закарпатська	11,5	36,6	21,5	2,7	3,9	5,1	1,0	9,0	0,3	0,0
Івано-Франківська	20,2	34,2	19,5	10,9	3,9	1,7	0,3	1,8	2,5	0,0
Кіровоградська	41,0	19,9	1,6	8,1	6,0	к/с	0,4	4,7	0,0	0,0
Чернігівська	8,2	к/с	к/с	-	-	-	к/с	48,4	к/с	-
Тернопільська	7,1	36,4	13,5	6,8	7,7	5,4	0,9	6,4	0,6	0,2
Черкаська	31,7	22,6	1,4	14,3	4,8	1,4	0,3	6,4	0,0	к/с
Запорізька	14,5	20,0	14,8	4,1	13,9	2,6	1,2	5,5	0,1	0,0
Волинська	24,1	46,8	3,8	5,4	2,9	2,5	0,3	5,3	0,0	0,0
Харківська	12,8	58,3	10,1	5,6	2,0	0,3	0,3	3,9	0,6	0,1
Хмельницька	36,4	29,4	4,0	5,9	3,2	0,4	0,4	8,7	0,0	0,1

Рівненська	37,9	22,3	19,8	6,4	3,5	1,0	0,5	3,7	к/с	0,2
Одеська	14,5	34,2	2,3	7,3	4,5	3,8	0,9	8,1	0,1	0,0
Вінницька	24,1	к/с	к/с	0,5	1,0	к/с	к/с	25,5	-	к/с
Полтавська	34,2	25,5	9,6	3,2	3,5	10,4	1,0	5,4	к/с	0,0
Львівська	43,5	23,5	4,6	5,1	2,9	0,6	3,3	7,1	0,1	к/с
Київська	9,2	25,5	28,0	5,4	3,9	0,8	0,4	9,6	0,0	к/с
Дніпропетровська	32,5	13,0	5,3	1,5	5,2	2,0	0,5	6,0	0,0	0,0
м. Київ	1,2	18,9	4,8	12,4	26,0	4,7	0,2	2,0	0,6	0,1

Джерело:

- 1) к/с – дані не оприлюднюються з метою виконання вимог Закону України «Про офіційну статистику» щодо забезпечення гарантій органів державної статистики щодо статистичної конфіденційності;
- 2) опрацьовано автором.

Інформація у табл. 2 демонструє розподіл інвестицій за видами економічної діяльності у розрізі регіонів України, серед яких можна виокремити регіони-лідери щодо залучення інвестиційного капіталу за різними сферами діяльності, наприклад:

– сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство (Львівська область (43,5%), Кіровоградська область (41,0%), Рівненська область (37,9%);

– промисловість (Миколаївська область (68,7%), Харківська область (58,3%), Чернівецька область (55,5%);

– будівництво (Київська область (28,0%), Донецька область (26,9%), Закарпатська область (21,5%);

– оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (Черкаська область (14,3%), м. Київ (12,4%), Чернівецька область (12,2%);

– транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність (м. Київ (26,0%), Запорізька область (13,9%), Херсонська область (8,8%);

– операції з нерухомим майном (Полтавська область (10,4%), Тернопільська область (5,4%), Закарпатська область (5,1%);

– освіта (Львівська область (3,3%), Запорізька область (1,2%), Луганська область (1,2%);

– охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (Чернігівська область (48,4%), Вінницька область (25,5%), Київська область (9,6%);

– мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (Івано-Франківська область (2,5%), Миколаївська область (0,8%), м. Київ (0,6%);

– надання інших видів послуг (Рівненська, Тернопільська області по 0,2% відповідно).

З метою подолання диспропорційного розвитку, уникнення створення депресивних територій, необхідним є формування комплексу заходів у напрямку залучення додаткового інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів держави, що створює умови для формування відповідного комплексу основоположних заходів макроекономічного рівня (рис. 2).

Означений комплекс заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів зумовлює формування особливостей забезпечення інноваційності трансформаційних економічних перетворень та прогностики економічних показників. Першочерговим у означеному комплексі відповідних економічних заходів є розробка регіональними представництвами, обласними центрами, громадами власних схем просторового планування території. Формування означеного документу створює особливості для функціонування процесу відкритості економічної системи держави та можливості для реальних і потенційних інвесторів щодо розуміння концептуальних засад означених території, ступеню їх привілеювання при проведенні інвестиційної діяльності на макроекономічному рівні.

Другим відповідним складовим елементом комплексу заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу на рівні формування регіональної інвестиційної привабливості є розробка та оприлюднення інвестиційних паспортів регіонів. Використання відповідного інструментарію формує передумови для реалізації комплексу інноваційно-

го інструментарію, розуміння доцільності та важливості реалізації державних проектів та програм на макроекономічному рівні, розрахунку прогностичних економічних показників у сфері залучення додаткового капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості держави.

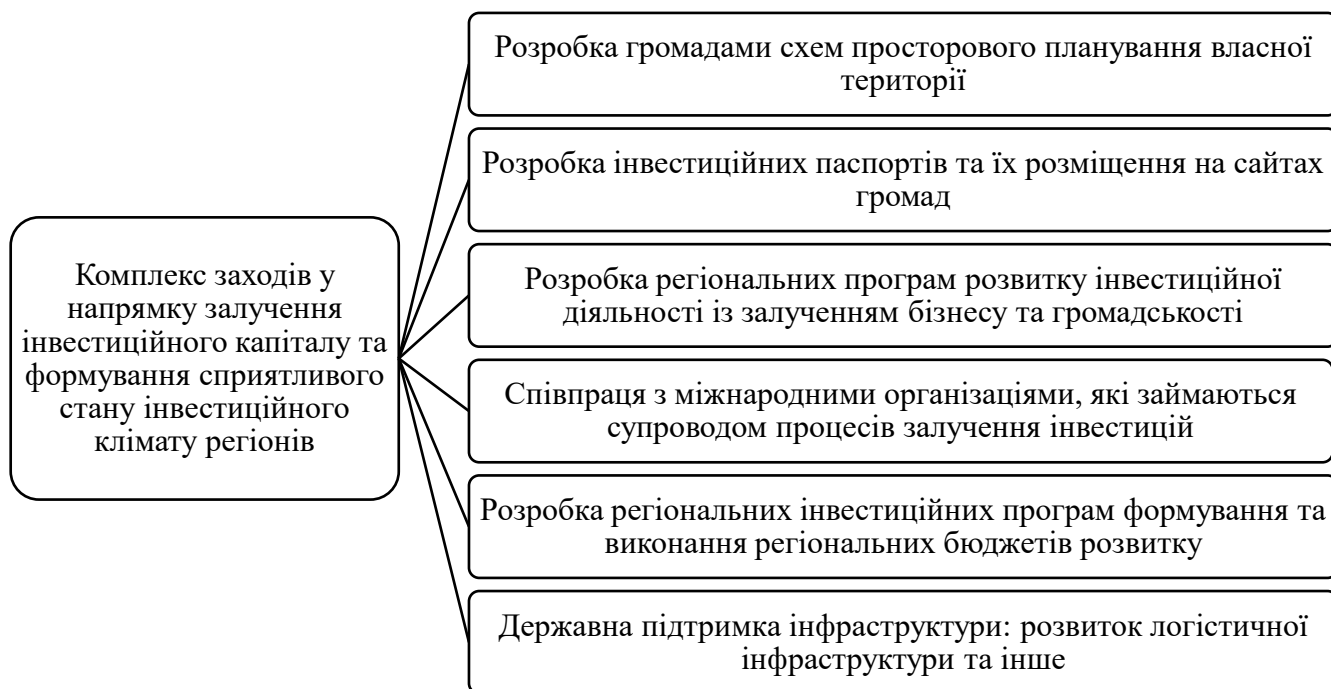

Рис. 2. Комплекс заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та формування сприятливого стану інвестиційного клімату регіонів України

Джерело: розробка автора

Наступний складовий елемент концепції заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів – розробка регіональних програм розвитку інвестиційної діяльності та залучення бізнесу та громадськості.

Співпраця із міжнародними агенціями та організаціями, які опікуються супроводом процесу залучення інвестиційного капіталу є наступним складовим елементом концепції заходів у напрямку підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів. Станом на січень 2025 року Україна реалізує багато різноманітних проектів та програм державного рівня за допомогою міжнародних партнерів. В означеному напрямі першочерговим є реалізація завдання забезпечення формування сприятливого інвестиційного клімату національної економічної системи крізь при-

зму аспектів євроінтеграційних економічних перетворень, забезпечення високого ступеню захищеності прав як закордонного, так і вітчизняного інвестора завдяки внесенню змін, доповнень, корективів у нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності в країні. Розробка регіональних інвестиційних проектів та програм формування та виконання регіональних бюджетів розвитку – один зі складових елементів концепції заходів у напрямку підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів та забезпечення формування сприятливого інвестиційного клімату національної економічної системи. Проте, основним є розуміння тієї особливості, що використання виключно регіональних бюджетів розвитку є недостатнім в аспекті реалізації комплексу рішень державного менеджменту інвестиційної привабливості регіонального спектру. Ком-

піляція загальних рис економічних перетворень зумовлює необхідність використання як регіональних бюджетів розвитку, так і особливостей залучення приватного інвестиційного капіталу у спектрі реалізації забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості економічної системи держави.

Державна підтримка інфраструктури є також рушійним складовим елементом концепції заходів у напрямку підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів. Інфраструктурне забезпечення виходить на перший план означених концептуальних перетворень та зумовлює необхідність забезпечення розвитку логістики, державної підтримки реалізації проектів та програм та інше. Отже, питання інвестиційного забезпечення розвитку регіонів України залишається відкритим. А впровадження запропонованих заходів у напрямку залучення інвестиційного капіталу та підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів є першочерговим для забезпечення сталого прогресивного економічного розвитку держави.

В цілому, управління інвестиціями являє собою систему принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із здійсненням різних аспектів інвестиційної діяльності підприємства. Управління інвестиціями входить у загальну систему стратегічного фінансового менеджменту та є однією з основних систем, що забезпечують реалізацію переважно довгострокових фінансових рішень. Формування ефективної інвестиційної політики є запорукою стабільної діяльності національної економічної системи в умовах зміни навколишнього середовища. Основною метою інвестиційної політики стає створення оптимальних умов для вкладання власних та позикових фінансових й інших ресурсів, що забезпечують зростання доходів на вкладений капітал для розширення економічної діяльності, створення кращих умов для перемоги в конкурентній боротьбі. За наведеною інформацією визначено, що формування стратегічного потенціалу розвитку новатики оцінки рівня інвестиційної привабливості економічної системи крізь призму євроінтеграційних процесів створює комплекс відповідних умов, вирішення яких є ключовим у довгостроковій програмі економічного роз-

витку країни. В даному контексті основні напрями державної політики відображають характер відповідних процесів прогресивних зрушень. Враховуючи повномасштабні воєнні дії на території України, активно впроваджується інструментарій інноваційної оцінки стану формування сприятливого інвестиційного клімату національної економічної системи держави у контексті євроінтеграційних процесів. Основні напрями державної політики в сфері впроваджується інструментарію формування інноваційної оцінки стану формування сприятливого інвестиційного клімату економічної системи держави повинні бути узгоджені із основними стратегічними векторами економічного розвитку країни в цілому, та стратегічними пріоритетами євроінтеграційних економічних перетворень зокрема. Враховуючи спектр позитивного впливу факторів оточуючого економічного середовища на формування інвестиційного клімату економічної системи держави, необхідним є розуміння спектру впливу відповідних факторів, особливо в умовах адміністративних перешкод при здійсненні інвестиційної діяльності на території держави, аспекти повномасштабного воєнного вторгнення, анексію територій, нестабільну політичну ситуацію в країні та інше.

Наприклад, у 2023 році загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у світі зріс на 23%, порівняно з 2022 роком, і досяг позначки у 1,52 трлн. доларів США [12]. Відповідне зростання зумовлено покращенням глобальної економічної ситуації та відновленням економічної активності держав світу після пандемії COVID-19.

Таким чином, реалізація принципів покращення стану формування інвестиційного клімату економічної системи держави зумовлює необхідність аспектів прогностичного розрахунку щодо особливостей відновлення національної економіки та забезпечення формування її стратегічних аспектів економічного розвитку в довгостроковій перспективі.

Стан інвестиційного клімату економічної системи держави зумовлює необхідність реагування на зміну традиційних аспектів функціонування стратегії економічного розвитку у відповідності до сучасних світових

вимог. Процедура оцінки стану інвестиційного клімату економічної системи ускладнена поєднанням сукупності соціальних та економічних процесів різних рівнів розвитку, що неможливо виразити за допомогою розрахунку узагальненого економічного показника. Однак, активні бойові дії на території України зумовлюють суттєвий перерозподіл інвестиційних активів на території держави.

Зокрема, наприклад, Нідерланди значно скоротили обсяги вкладень інвестиційного капіталу на території України – мінус 2,3 млрд. доларів США. Відповідна ситуація є наслідком втрати більшості активів у Донецькій області, у якій станом на 2022 рік було сконцентровано 2,2 млрд. доларів США прямих іноземних інвестицій з Нідерландів, а також завдяки подальшому скороченню обсягів інвестиційного капіталу та відтермінування строків реалізації інвестиційних проєктів та програм у Сумській, Дніпропетровській, Житомирській та інших областях України.

Другою за обсягом скорочення обсягів інвестиційного капіталу в економіку України є Швейцарія. Ця країна скоротила обсяги інвестиційного забезпечення на 1,8 млрд. доларів США. Швейцарія практично повністю зупинила реалізацію спектру інвестиційних проєктів у Полтавській (1,3 млрд. дол.

США) та Харківській (186 млн. дол. США) областях України.

Значно скоротила обсяг прямих іноземних інвестицій у регіони України Німеччина (на 709 млн. дол. США, з яких 425 млн. дол. США було направлено на фінансування проєктів у Дніпропетровській області).

Серед країн, які найбільше наростили обсяги прямих іноземних інвестицій в економіку України основним лідером є Сполучені Штати Америки – майже 700 млн. дол. США. Додаткового інвестиційного капіталу. Відповідна тенденція покликана збільшити обсяги інвестиційного капіталу у компанії, що зареєстровані у м. Києві та Київській області, а також у Миколаївській, Дніпропетровській та Вінницькій областях.

Активно нарощували обсяги прямих іноземних інвестицій також Угорщина (майже на 300 млн. дол. США) та Саудівська Аравія (264 млн. дол. США), проте дані у розрізі областей віднесено до конфіденційних. Крім того, серед лідерів за обсягами прямих іноземних інвестицій в економіку України також можна виокремити Францію (160 млн. дол. США), яка здебільшого вклала у компанії, зареєстровані у м. Києві.

В цілому, зміни залишків обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України у розрізі регіонів за період 2022–2024 років представлено у табл. 3.

Таблиця 3

Аналіз зміни залишків обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України у розрізі регіонів за період 2022–2024 років (представлено вибірково)

Назва області	Зміни залишків прямих іноземних інвестицій, %	Сектори економіки з найбільшим (+) / найменшим (-) чистим приростом прямих іноземних інвестицій	Країни-донори із найбільшим (+) / найменшим (-) чистим приростом прямих іноземних інвестицій
Черкаська	23,5	Сільське господарство (+)	Країни Європейського Союзу (+), Швейцарія (+)
Івано-Франківська	12,6	Сільське господарство (+)	Данія (+), Швейцарія (+)
Чернігівська	12,6	Сільське господарство (+), переробна промисловість (+)	Кіпр (+), Сполучені Штати Америки (+)
м. Київ	-10,3	Фінансова та страхова діяльність (-), оптова, роздрібна торгівля (+)	Кіпр (-)
Дніпропетровська	-19,2	Добувна промисловість та розробка кар'єрів (-), переробна промисловість (-)	Кіпр (-), Німеччина (-), Нідерланди (-)

Закарпатська	-34,8	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (-)	Кіпр (-) / Німеччина (+)
Запорізька	-45,5	Добувна промисловість та розробка кар'єрів (-), переробна промисловість (-)	Нідерланди (-), Кіпр (-), Швейцарія (-)
Харківська	-47,6	Переробна промисловість (-), сільське господарство (-)	Кіпр (-)
Миколаївська	-56,1	Переробна промисловість (-), транспорт, складське господарство (-)	Кіпр (-), Німеччина (-), Нідерланди (-)
Чернівецька	-62,5	Переробна промисловість (-)	Кіпр (-), Німеччина (-)

Джерело: проаналізовано автором на підставі інформаційних джерел [12-14]

В цілому, аналіз представлених даних свідчить про суттєве зниження обсягів прямих іноземних інвестицій у більшості областей України, що забезпечувалось за рахунок капіталу з Кіпру, Нідерландів і Швейцарії.

Серед основних негативних факторів відповідних нововведень можна виокремити наступні:

– нові умови отримання іноземного кредитування, що передбачають відсоткову ставку по кредиту не вище 12%, а також їх подальшу оплату валютою;

– введення обмежень щодо об'єму купівлі іноземної валюти та термінів її використання після придбання (не більше 400 000 тис. грн. – протягом 2 днів після придбання);

– введення обмежень у розрахунково-готівкових операціях у валюті (не більше 100 тис. грн. на день).

З метою аналізу конкурентоспроможності національної економічної системи необхідним є розуміння найбільш пріоритетних інвестиційних проєктів в регіонах країни у відношенні до обсягу залучення інвестиційного капіталу (табл. 4).

Таблиця 4

Аналіз ТОП-5 найбільш пріоритетних інвестиційних проєктів в регіонах України за обсягом залучення інвестиційного капіталу, 2025 рік

№ з/п	Назва інвестиційного проєкту	Локація проєкту	Сектор	Сума інвестицій, дол. США
1.	Виробництво окатків DR-класу для зеленої металургії	Дніпровська область, м. Кривий Ріг	Видобуток	1 200 000 000
2.	Виробництво зеленої сталі на Запоріжсталі: закриття мартенівського цеху та будівництво нових електропечей	Запорізька область, м. Запоріжжя	Важка промисловість	890 000 000
3.	Будівництво заводу з виробництва листового скла	Чернігівська область, м. Чернігів	Важка промисловість	278 500 000
4.	Індустріальний парк «Агропромисловий хаб : Малий Аджалицький Лиман»	Одеська область, м. Одеса	Сільське господарство	250 000 000
5.	Олексіївка сіті	Харківська область, м. Харків	Будівництво	237 400 000

Джерело: опрацьовано автором

На сьогоднішній день, одним із ключових напрямів комплексної стратегії розвитку регіону є диверсифікація економіки шляхом підвищення конкурентоспроможності, підвищення інвестиційної привабливості за допомогою таких заходів, як:

- поширення діючих програм з бізнес-та менеджмент-освіти на рівні регіонів;
- розробка локальних інформаційних стратегій щодо залучення інвестицій;
- впровадження місцевими компаніями принципів прогнозування та стратегічного планування;
- проведення реструктуризації та оптимізації малоефективних місцевих підприємств;
- лібералізація відносин «влада-бізнес» на регіональному рівні.

Від обсягу інвестиційного капіталу, зокрема іноземного, залежить реформування економіки та структурні перетворення, відновлення виробництва, створення дієвої ринкової та соціальної інфраструктури, формування конкурентоспроможності регіону.

Висновки. Базуючись на аналізі результатів дослідження, формування інвестиційної активності регіонів України необхідно здійснювати за наступними напрямами:

- усунення бюрократичних та корупційних перешкод. Інвестори повинні розуміти вимоги, які їм висуваються, і бути впевненими у тому, що ці вимоги однакові для всіх та не залежать від особистих уподобань або інтересів державних службовців.
- захист прав власності. Інвестори повинні бути впевненими у тому, що їх права, як власників, будуть захищені. Це дасть їм можливість робити довгострокові та масштабні інвестиції.
- посилення контролю за дотриманням екологічних стандартів, які визначають вимоги до стану повітря, ґрунтів та питної води. Ці стандарти повинні бути прозорими.
- проведення зустрічей та форумів за участю національних та закордонних виробників і інвесторів та представників державних структур.
- прозора інформаційна і фінансова підтримка суб'єктів ведення бізнесу.

Література

1. Торбич Б.В., Волос М.В., Гарбуз М.О., Соколов А.В., Солодкий І.С., Якубець М.Р. Принципи

покращення інвестиційного клімату в умовах воєнного стану. *Академічні візії*. 2024. Вип. 27. С. 1-7.

2. Мошляк І.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019., Вип. 54 Т. 2. С. 65-71. DOI: 10.31732/2663-2209-2019-53-65-71.

3. Городняк І.В., Терендій А.Б. Інституційні чинники залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. № 25. С. 3-10.

4. Штепенко К.П., Забурасва О.Ю. Аналіз прямих іноземних інвестицій в економіку України та передумови необхідності їх залучення. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7040>

5. Гуцан Т., Мельникова О. Тенденції інвестиційної привабливості України в умовах воєнного стану. *Galician economic journal*. 2024. № 2(87). https://doi.org/10.33108/galician-visnyk_tntu2024.02.

6. Вакулич М.М. Організаційно-економічний механізм державного регулювання інвестиційного клімату. *Академічний огляд*. 2014. № 1. С. 41-49. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ao_2014_1_7.pdf.

7. Нікольчук Ю.М., Лопатовська О.О. Інвестиційна привабливість України: основні тенденції, проблеми та ключові вектори вирішення. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 164-175. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/158/159>.

8. Конакова К.М. Оцінка та напрями покращення інвестиційної привабливості України: рейтинговий підхід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород: Гельветика, 2019. Вип. 26. С. 84-90.

9. Rudevskaya Victoria, Shvets Natalia, Shkvaryliuk Marta, Tanase Victoria. Genesis of the concept of sustain-able development and the directions of its achievement in society. *Socio-economic relations in the digital society*. 2022. Vol. 4 (46). Pp. 37-48.

10. Шуплат О.М. Аспекти поліпшення інвестиційного клімату України в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2022. № 1 (59). С. 129-137. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).129-137](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-137).

References

1. Torbych, B.V., Volos, M.V., Harbuz, M.O., Sokolov, A.V., Solodkyi, I.S., & Yakubets, M.R. (2024). Pryntsypy pokrashchennia investytsiinoho klimatu v umovakh voiennoho stanu. *Akademichni vizii*, Issue 27, 1-7. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10461140>

2. Moshliak, I.O. (2019) Investytsiinyi klimat v Ukraini ta napriamy yoho pokrashchennia. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, Issue 54(2), 65-71. DOI: 10.31732/2663-2209-2019-53-65-71.

3. Horodniak, I.V., & Terendii, A.B. (2020). Instytutsiini chynnyky zaluchennia inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, Vol. 25, 3-10.

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-1>

4. Shtepenko, K.P., & Zaburaieva, O.Yu. (2019). Analiz priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku

Ukrainy ta peredumovy neobkhidnosti yikh zaluchennia. *Efektivna ekonomika*, (5).

<https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.34>

5. Hutsan, T., & Melnykova, O. (2024). Tendentsii investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Galician economic journal*, 2(87). https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu.2024.02

6. Vakulych, M.M. (2014). Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання investytsiinoho klimatu. *Akademichnyi ohliad*, (1), 41-49. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ao_2014_1_7.pdf

7. Nikolchuk, Yu.M., & Lopatovska, O.O. (2023). Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: osnovni tendentsii, problemy ta kliuchovi vektory vyrishennia. *Innovatsii ta stiikist*, (1), 164-175.

<https://doi.org/10.31649/ins.2023.1.164.175>

8. Konakova, K.M. (2019). Otsinka ta napriamy pokrashchennia investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: reitynhovyi pidkhid. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. seriia: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, Uzhhorod: Helvetyka, Vol. 26, 84-90.

9. Rudevskaya, V., Shvets, N., Shkvaryliuk, M., Tanase, V. (2022). Henezys kontseptsii staloho rozvytku ta napriamy yii dosiahnennia v suspilstvi. *Sotsialno-ekonomichni vidnosyny v tsyfrovomu suspilstvi*, Issue. 4(46), 37-48.

DOI: 10.55643/ser.4.46.2022.467

10. Shuplat, O.M. (2022). Aspekty polipshennia investytsiinoho klimatu Ukrainy v umovakh yevrointehratsii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*, 1(59), 129-137. DOI:

[https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2\(60\).129-13.](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2022.2(60).129-13.)

CRITICAL ASSESSMENT OF THE STATE OF INVESTMENT CLIMATE OF THE ECONOMY OF UKRAINE: REGIONAL ASPECTS

M. M. Vakulich, Ph. D (Econ.), Associate Professor, Doctoral Student of Educational and Scientific Institute «Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture» of Ukrainian State University of Science and Technologies

Methods. The use of the abstraction method allowed us to identify the characteristics of the conceptual principles of managing the investment climate of the economic system of Ukraine, which made it possible to simplify a comprehensive analysis of the spectrum of investment activity of the regions of the state. The integration of traditional and modern approaches to assessing the state of the investment climate of the state economy necessitated a comprehensive assessment of the volume of capital investments by types of economic activity in the context of the regions of Ukraine. Classification methods based on the principles of general and specific analysis and forecasting methods, in combination with comparative and abstract-logical analysis, allowed us to form the results of a comprehensive analysis of changes in the balance of foreign direct investment in the economy of Ukraine in the context of regions for the period 2022–2024, focusing on the most priority projects in the field of investment support.

Results. The study analyzed the values of the investment attractiveness index of the regions of Ukraine, analyzed the volumes of capital investments by types of economic activity in the context of the regions of Ukraine, and analyzed the most priority investment projects in the regions of Ukraine by the volume of investment capital attraction. The obtained results reproduce the priority postulates for the formation of a set of measures to attract investment capital and form a favorable investment climate in the regions of Ukraine. These measures are strategic guidelines both at the macroeconomic level for the revitalization of the national economic system and at the regional level for ensuring progressive innovation in investment activity.

Novelty. The scientific novelty lies in a comprehensive approach to assessing the state of the investment climate of the economic system of Ukraine, taking into account the architectonics of its formation at the regional level. Directions for developing a comprehensive strategy for ensuring the investment development of the regions of Ukraine in conditions of active hostilities are proposed.

Practical value. The results of the study are of practical importance for domestic and foreign investors, business analysts, and entrepreneurs. Regional aspects of the concept of investment climate management in Ukraine reproduce the strategic guidelines for ensuring its progressive transformational development and contribute to the formation of a high level of investment attractiveness on the world stage through the prism of international rating agencies.

Keywords: investment, strategy, assessment, analysis, national economy, region, priority, concept.

Надійшла до редакції 25.01.25 р.